

v. l. क्रतुषु UTTARARĀMAK. 100, 17. = कृपण AK. H. an. MED. VIṢVA, = कटु AK. 3, 4, 9, 38. H. an. 2, 83. MED. f. 4. 5. — 2) m. a) *Neid, Missgunst, Eifersucht* AK. 3, 4, 35, 174. H. an. 3, 586. MED. f. 194. VIṢVA a. a. O. Nir. 14, 7. ÇĀṆKH. ÇR. 17, 17, 2. JĀṬN. 1, 267. IND. 4, 8. MBH. 1, 2263. 5, 1644. Spr. 660. 1988. 4461 (auch MBH. 3, 13988). KĀM. NĪTIS. 5, 18. VID. 337. मत्सरं ययुः KATHĀS. 39, 23, 46, 57. MĀRK. P. 49, 14. ÇIÇ. 9, 63. BHĀG. P. 1, 18, 29. पाण्डवेषु MBH. 7, 4490. 14, 1004. निसर्गसिद्धा नारीणां सपत्नीषु हि मत्सरः KATHĀS. 42, 65. अयोऽन्य° KĀM. NĪTIS. 8, 81. अवनियति° 3, 38. दुर्जना गुणमत्सराः KATHĀS. 24, 203. अमत्सराशया 16, 114. Mehrere Stellen könnten auch zu b. gehören. — b) *Unville* H. an. MED. VIṢVA. MBH. 14, 119. RAGH. 3, 60. निन्दन्ति मां सदा लोका धिगस्तु मम जीवनम् । इत्यात्मनि भवेद्यस्तु धिक्कारः मम मत्सरः ॥ KRĪṢṢĀJOGAS. 19 im ÇKDR. यद्येदोचते विप्रेभ्यस्तत्तद्व्यादमत्सरः so v. a. gern M. 3, 231. गोपु तिष्ठन्तीषु नुतिष्ठेत्तु व्रजन्तीषु नुव्रजेत् । ग्रामीनामु तत्रासीनां नियतो वीतमत्सरः ॥ 11, 111. so v. a. Feindschaft: विरोधिसहोदिकित° (तोषावन) KUMĀRAS. 3, 17. — c) *das Ver-sehensein auf* (loc.): अर्थेषु MBH. 2, 2058. युद्धमत्सरवेगितम् (युद्धाय समु-पस्थितम् die neuere Ausg.) HARIV. 2302. — 3) f. *Fliege* H. an. MED. VIṢVA; m. nach TRIK. 3, 3, 366. — Vgl. निर्मत्सर, वि°, स°.

मत्सरैवत् adj. = मत्सर 1, a: स इन्द्राय पवसे मत्सरैवान् RV. 9, 97, 32. मत्सरैर्वत् adj. 1) dass.: इयमूर्जं च यिन्वस इन्द्राय मत्सरैर्वत्समः RV. 9, 63, 2. 67, 2. 76, 5. — 2) *neidisch* H. 380. HALĀJ. 2, 191. M. 2, 201. MBH. 4, 929. SUÇR. 1, 332, 21. RAGH. 18, 18. Spr. 311. मनस् 1186. ÇIÇ. 2, 115. पर-गुण° MRĪKĪH. 149, 9. परवृद्धिमत्सरि मनो हि मानिनाम् SĀH. D. 72, 17. — 3) *versessen auf* (loc.): विषयेष्वमत्सरी R. 5, 76, 24.

मैत्स्य (von 1. मद्) UṆĀDIS. 4, 2 (oxyl. nach 104). m. 1) *Fisch* (der *Muntere*) AK. 1, 2, 3, 17. H. 1343. an. 2, 375. MED. j. 44. HALĀJ. 3, 35. 38. मत्स्यं न दूतं उदनिं त्रिपत्तम् RV. 10, 68, 8. AV. 11, 2, 25. VS. 24, 34. TS. 2, 6, 6, 1. ÇĀT. BR. 1, 8, 4, 1. मक्षा° 14, 7, 4, 18. PĀR. GRH. 1, 19. M. 1, 39. 44. 4, 350. 3, 15. 7, 20. 8, 95. °मोस 3, 268. MBH. 3, 12751. SUÇR. 1, 107, 6. 204, 10. 206, 5. सिरा मत्स्यवत्परिवर्तते 362, 11. मत्स्यो मत्स्यं समादत्ते Spr. 2094. 2329. 2922. °गुणाः Verz. d. B. H. No. 986. Verz. d. Oxf. H. 86, a, 18. 281, b, 21. VET. in LA. (II) 3, 5. DHŪRTAS. 79, 15. वक्रमत्स्या adj. P. 4, 1, 28. Sch. मत्स्यावतार Verz. d. Oxf. H. 14, a, 4. 129, a, 17. WEBER, RĀMAT. UP. 331. °प्राडुर्भाव Verz. d. Oxf. H. 83, a, 23. मात्स्यं (पुराणं) म-त्स्येन यत्प्रोक्तं मनवे 65, b, 2. *Fischfigur* SŪRJAS. 3, 4. 41. 6, 15. 10, 12. SIDDHĀNTAÇIR. 3, 15. वंशविनिर्मित° VARĀH. BRH. S. 44, 4. °धन्वाः RAGH. 7, 37. Personifiziert: मत्स्यः सोमेदा राजा ÇĀT. BR. 13, 4, 3, 12. ÇĀṆKH. ÇR. 16, 2, 23. ĀÇV. ÇR. 10, 7. f. मत्स्यै P. 6, 4, 149. gaṇa गौरादि zu 4, 1, 41. VĀRTI. 2 zu 63. VOP. 4, 12. MBH. 1, 2390. 2392. Spr. 4166. मत्स्या Uḡ-ĠVAL. zu UṆĀDIS. 4, 104. — 2) *ein best. Fisch* H. an. — 3) *du. die Fische im Thierkreise* Ind. St. 2, 415. GĠORIST. im ÇKDR. Hierher vielleicht म-त्स्य nach gaṇa देवपदादि zu P. 5, 3, 100. — 4) *eine best. Lichterscheinung* VARĀH. BRH. S. 30, 8. — 5) pl. N. pr. eines Volkes P. 4, 2, 81. Sch. MED. LIA. (II) 1, 138. N. RV. 7, 18, 6. KAUSH. UP. 4, 1. AV. PARIC. in Verz. d. B. H. No. 366. कुरुनेत्रं च मत्स्याश्च पञ्चालाः प्रूरसेनकाः । एष ब्रह्मर्षि-देशो वै M. 2, 19. कुरुनेत्राश्च मत्स्याश्च पञ्चालान् प्रूरसेनकान् । दीर्घाह्वै-ध्वैव नरानग्रानीकेषु योधयेत् ॥ 7, 193. MBH. 1, 6085. 4, 11. 8, 2098. 14, 2023 (°पति). WEBER, Nax. II, 392. VARĀH. BRH. S. 4, 24. 3, 37. 38. 14,

2. 16, 22. 32, 11. BHĀG. P. 1, 10, 34. MĀRK. P. 38, 7. 16. Verz. d. Oxf. H. 26, a, 36. °देश 332, b, 14. मत्स्यार्थ 339, b, 1. वीर° R. 2, 71, 5. अमर° MBH. 2, 1108. — 6) *ein Fürst der Matsja*, wie inbes. Virāṭa genannt wird, H. an. (wo विराटाभिष्टाय° zu lesen ist). MBH. 4, 16. 18. 145 (मत्स ed. Calc.). HARIV. 1806 (die neuere Ausg. liest: मत्स्यः काली च सप्तमः). BHĀG. P. 1, 10, 10. 9, 22, 6. Verz. d. Oxf. H. 80, b, 39. Wurde der Sage nach mit seiner Schwester मत्स्या (= सत्यवती) im Bauche der in einen Fisch verwandelten Apsaras Adrikā, die den Samen des Königs Vasu Uparikāra verschluckt hatte, von Fischern gefunden, MBH. 1, 2393. 2396. Matsja (वात्स्य VP.) ein Schüler des Devamitra ÇĀkalja Verz. d. Oxf. H. 34, b, 35. — Vgl. कुञ्ज°, कुञ्जमत्सी, निर्मत्स्य, पाक°, प्रति°, फलमत्स्या, वक्रमत्स्य, मात्स्य, मात्स्यक, मात्स्येय.

मत्स्यक m. demin. von मत्स्य *Fisch* MBH. 3, 12781.

मत्स्यकारिण्डका (म° + क°) f. *Fischkorb, Fischkasten, Fischbehälter* ĠATĀDH. im ÇKDR.

मत्स्यगन्ध (म° + ग°) 1) adj. f. *Fischgeruch habend*, Beiw. und Bein. der Satjavati, der Mutter Vjāsa's, MBH. 1, 2398. Verz. d. Oxf. H. 80, b, 39. Verz. d. B. H. 140, a (II, 1). — 2) m. pl. N. pr. eines Geschlechts SĀṆSK. K. 183, b, s. — 3) f. *eine best. Wasserpflanze*, = लाङ्गली, जलपिप्पली ĠATĀDH. und RĀḠAN. im ÇKDR.

मत्स्यघण्ट m. *ein best. Fischgericht* ÇABDAK. im ÇKDR. — Vgl. मत्स्यगण्ट. मत्स्यघात (म° + घात°) m. *Tödtung von Fischen* d. i. *Fischerhandwerk* M. 10, 48.

मत्स्यघातिन् (म° + घा°) m. *Tödter von Fischen* d. i. *Fischer* MBH. 1, 2395. 2398. Spr. 1343.

मत्स्यजाल (म° + जाल°) n. *Fischnetz* H. 929.

मत्स्यजीवत् (म° + जी°, partic. von जीव्) m. *Fischer* (vom *Fischfang* lebend) PĀṆKAT. 77, 10. 15. जीविन् v. l.

मत्स्यजीविन् (म° + जी°) m. dass. MBH. 1, 2390. PĀṆKAT. 77, 18. — Vgl. मत्स्योपजीविन्.

मत्स्यणिङ्का f. *eingedickter Saft vom Zuckerrohr* SUÇR. 1, 187, 18. 188, 1. RĀḠAV. im ÇKDR. मत्स्यण्टी f. dass. AK. 2, 9, 43. H. 403. HALĀJ. 2, 169. BHĀVAPR. im ÇKDR. so ist wohl st. मत्स्याण्टी PĀṆKAT. 3, 13, 14 zu lesen.

मत्स्यद्वाशी (म° + दा°) f. *Bez. des zwölften Tages in der — Hälfte des Monats Mārgaçira* Verz. d. Oxf. H. 38, a, 25. °द्वाशिका f. dass. Verz. d. B. H. No. 486.

मत्स्यद्वीप (म° + द्वीप°) m. N. pr. eines Dvīpa VP. 173. N. 3.

मत्स्यधानो (म° + धा°) f. *Fischbehälter* AK. 1, 2, 3, 16.

मत्स्यनाथ (म° + नाथ°) m. N. pr. eines Mannes (= मत्स्येन्द्र): ना-थोदितमासनम् Verz. d. Oxf. H. 234, a, 19.

मत्स्यनारी (म° + नारी°) f. *halb Fisch, halb Weib*, Bein. der Satjavati Verz. d. Oxf. H. 12, a, 21.

मत्स्यनाशक (म° + ना°) m. *Meeradler* BUÇRIPR. im ÇKDR.

मत्स्यनाशन (म° + ना°) m. dass. TRIK. 2, 3, 24. H. 1333.

मत्स्यपित्ता (म° + पित्त°) f. *eine best. Pflanze*, = कटुरोहिणी u. s. w. AK. 2, 4, 3, 4. — Vgl. मत्स्यवित्रा.

मत्स्यपुराण (म° + पुर°) n. *das über Vishṇu's Avatāra als Fisch handelnde Purāṇa* VP. Einl. LI. fgg. Verz. d. Oxf. H. 38, b, No. 93. 347,